

Critic's Point

Βέρντι: «Μάκμπεθ» κατά Μαριάνι.
[για κριτική με four-letter words...]

4/2014.

τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

ΜΗΝ ΕΚΠΗΠΤΟΝΤΑΣ οὐδὲ χιλιοστὸ ἀπὸ τὸ λειτούργημα τοῦ μουσικο-κριτικοῦ, ὑπογράφω τὸν παρὸν πρωτίστως ὡς φορολογούμενο σφάγιο στὸ βωμὸ τῆς μητριάς Ἑλλάδος, πού δὲ μὲ ἀποτελειώνει, μόνο για νὰ μοῦ ἀποσπᾶ ad infinitum λύτρα, χωρὶς ποτὲ δυστυχῶς νὰ μὲ ἀπελευθερώνει ἀπὸ σκλαβιὰ ἰσόβιο: ἀναγκαστικὰ πούλησα τὸ πατρικό μου διαμέρισμα στὴ Φιλοθέη, ὅπου ἔζησα ἀπὸ τὸ 1951 (62 χρόνια!) για νὰ πληρώσω μόνο τὰ ΕΤΑΚ τῶν ἐτῶν 2009-2013, δηλαδὴ 52.000 €, χῶρια τὰ χαράτσια ΔΕΗ, οἱ «ἀλληλεγγύες» καὶ ἀπανωτές περικοπὲς συντάξεως-ἐπικου-ρήσεως, πού μείωσαν τὰ ἔσοδά μου κάπου 45-50%. Καὶ ἀπευθύνω τὸ παρὸν ἰδιαίτατα στὸν καλλιτεχνικό διευθυντὴ τῆς Λυρικῆς, κ. Μύρωνα Μιχαηλίδη, διαπιστώνοντας πιά τὴν πλήρη ἀνεπάρκεια τοῦ κοσμίου λεξιλογίου για νὰ χαρακτηρίσει τὰ «σύγχρονα» σκηνοθετικὰ βδε-λύγματα πού ἀφελέστατα καὶ ἀθωότατα, θέλω νὰ ἐλπίζω, σερβίρει σὲ ἀπελπισμένους τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως: στὸ λεξιλόγιο τῆς κριτικῆς ἐπιβάλλει ἔτσι, παρὰ τὴ θέλησή μας, βιαιότατα τὶς λεγόμενες four-letter words (ἀγγλ. «λέξεις 4 γραμμάτων», βωμολοχίες).

Ἀναφέρομαι φυσικὰ στὴ νέα ἐν Λυρικῆ, ἕκτη καὶ χειρότερη τῶν 5 προηγηθεισῶν διδασκαλιῶν τῆς νεανικότερης ἐπαφῆς μὲ τὸ Σαίξπηρ τοῦ μεγάλου ΤΖΟΥΖΕΠΠΕ ΒΕΡΝΤΙ (Giuseppe Verdi, 1813-1901), τοῦ «Μάκμπεθ» [Macbeth], 4 πράξεις, κείμενο Francesco Maria Piave μὲ προσθήκες Andrea Maffei, α' γραφὴ 1846-47 καὶ α' ἐκτ. Φλωρεντία, Teatro della Pergola, 14 Μαρτίου 1847, πού ἀφιέρωνοντάς την στὸν τέως πεθερὸ καὶ προστάτη του Andrea Barezzi χαρακτήριζε ὡς τὸ καλλίτερο, μέχρι τότε, ἔργο του· β' γραφὴ 1864-65, α' ἐκτ. Παρίσι, Théâtre-Lyrique, 21 Ἀπριλίου 1865. Περιέργως τὸ ἔργο, ὑψίστης περιωπῆς, ἐξαφανίσθηκε τελείως περὶ τὸ 1900, για νὰ νεκραναστηθεῖ

οὐσιαστικά μετὰ τὸ 1950. Ὡς τότε, κατὰ τὴ *Βικιπαίδεια*, εἶχε ἀνεβασθεῖ μόνον στὸ Βερολίνο (10ετία 1930), στὸ Glyndebourne (Ἀγγλία, 1938, 1939) καὶ στὴ Νέα Ὑόρκη (24.10.1941). Κατὰ τὸ 100% διαφημιστικὸ κείμενο, ξανὰ τῆς *Βικιπαίδεια*, ὁ Lorenzo Mariani, αὐτουργὸς τῆς νέας σκηνοθεσίας ΕΛΣ, ἀποσιωπῶν τὴν ἡλικία του, εἶναι ἀπὸ τὸ 2005 καλλιτεχνικὸς διευθυντὴς τοῦ Teatro Massimo (Παλέρμο Σικελίας), γεγονὸς ἐνθαρρύνον τὴ φαντασία... Διασαλπίστηκε ἐκκωφαντικὰ ἢ φήμη ὅτι ἀμείφθηκαν ἡγεμονικότατα ὁ ἴδιος καὶ οἱ δύο συμπατριῶτες-συνεργάτες του, σκηνογράφος καὶ ἐνδυματολόγος. **Ἀπαιτοῦμε** λοιπὸν νὰ ἀποκαλύψει ἀπερίφραστα ὁ κ. Μιχαηλίδης πόσα πλήρῶσα καὶ ἐγὼ, ὡς φορολογούμενο κτῆνος, τὸ «σκηνοθετικὸ» αὐτὸ ἔμμεμα: τὸ ἔργο ἀνέβαινε ἄριστα μὲ Ἑλληνες μυριάκις καλλιτέρους τῆς ἰταλικῆς παρέας. **Θάρρος, κ. Μιχαηλίδη: πέστε τὸ νούμερο!**

Σκηνοθεσία λοιπὸν Μαριάνι. Σκηνικά: Μαουρίτσιο Μπαλὸ (Maurizio Balò). Κοστούμια: Σίλβια Ἀϋμονίνα (Silvia Aymonina). Ἐπίσης εὐρύτατες φῆμες (ἀδυνατοῦμε νὰ τίς ἐπιβεβαιώσουμε ἢ διαψεύσουμε) συσχετίζουν μὲ τὴ μετάκληση τοῦ τριό, τὸν ἀποδεδειγμένως πιά ἀτάλαντο χορογράφο-σκηνοθέτη (λίγο ἀπὸ ὅλα καὶ τελικῶς...τίποτε) τῆς Λυρικῆς, ἐπίσης Ἰταλὸ Renato Zanella. Μετὰ τὴν αἰσχροὴ περυσινὴ «σκηνοθεσία» του τοῦ «Σικελικοῦ Ἑσπερινοῦ», ἀπέδειξε ξανὰ τὴν ἀσχετωσύνη του «χορογραφόντας» τὰ μπαλλέτα τοῦ «Μάκμπεθ» μὲ 7 χορεύτριες, μία λευκοντυμένη καὶ 6 μὲ κατακόκκινα «κολλάν» καὶ σκεπασμένο πρόσωπο: ὅπως καὶ ὁ σκηνοθέτης εἶχε ἄγρια μεσάνυχτα ἀπὸ τοὺς σκηνικούς χρόνους τοῦ συνθέτου, ἔτσι καὶ λόγου του, ντίπ κατὰ ντίπ ἄμουσος, οὔτε πῆρε χαμπάρι τίς διαφορετικότερες ἀξιώσεις τῆς μουσικῆς. Ὁ Μαριάνι πάλι, σὲ δοκίμιό του (πρόγραμμα σσ. 7-9) ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ ἥρωας ἐγκληματεῖ ἀπὸ φόβο τοῦ... ἀγνώστου. Πὺ σημαίνει ὅτι 99% τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων, θὰ εἶχαμε καθέννας 20-30 πτώματα στὸ παθητικὸ (ἢ... ἐνεργητικὸ;) του. Σῆμα κατατεθέν τῆς «σκηνοθεσίας» τὸ κόκκινο χρῶμα (=αἷμα). Σωστὸ σφαγεῖο τοῦ... Βέρντι! Μπαίνοντας στὴν αἴθουσα, πρωταντικρῶζουμε ὅλως περιπτῆν αὐλαία, ἀπὸ στίλβοντες καθέτους μετάλλινους ματοβαμμένους «δοκοὺς», σὰν ἐσωτερικὸ χασάπικου ψυγείου. (Ἐπιμένουμε: **πόσα στοίχισε;**) Παρόμοιοι δοκοί, σὺν μία ἄχαρη φαρδεῖα σκάλα, ἦσαν τὸ μοναδικὸ σκηνικὸ καὶ τῶν 4 πράξεων ποὺ ἐναλλάξ ἔπρεπε νὰ φαντασθοῦμε ὡς προαύλιο φεουδαρχικοῦ πύργου,

ἀνακτορικήν αἴθουσα δεξιῶσεων, ἄντρο μαγισσῶν (ἐδῶ ὁ πελώριος κύλινδρος μὲ τὴ χύτρα, θύμιζε σκηνικὸ τοῦ φίλμ ἐπιστημονικῆς φαντασίας τοῦ Σταλλόνε *Demolition Man*, 1993). Οἱ στίλβοντες σιδηροδοκοί, τελικῶς μεταμορφώνονται κακόγουστα καὶ στὰ μετακινούμενα δέντρα τοῦ δάσους τοῦ Μπέρναμ! Ἐνῶ οἱ μάγισσες εἶναι τρεῖς, (ὁ Σαίξπηρ ἀρχίζει μὲ τὰ λόγια τους: *When shall we three meet again?*), ὁ Πιάβε τίς ἔκαμε... τρεῖς ὀμάδες: «*Tre crocchi di streghe*» καὶ ὁ Μαριάνι ὀπτασιάσθηκε δεκάδες τρεχάτες μαυροφόρες μὲ...κατακόκκινα χέρια (αἷμα, αἷμα, αἷμα!). Στὴ σκηνὴ τοῦ συμποσίου ὀλοστρόγγυλο ξύλινο τραπέζι ὑπαινισσόταν ὅτι ὁ Μαριάνι μπέρδεψε τὸ Μάκμπεθ μὲ τὸ...Βασιληᾶ Ἄρθουρο. Τὸ τραπεζομάντηλο ἦταν κι' αὐτὸ... κατακόκκινο, ὅπως καὶ οἱ δύο θρόνοι πού μπαινόβγαιναν ἄσκοπα καὶ τὸ τερατῶδες βαγόνι-ἐνδιαίτημα (ξανὰ: **πόσα στοίχισε;**) τοῦ Ντάνκαν (μὲ πατερίτσα...) ὅπου μέσα του δολοφονεῖται. Στὸ Γκόρι τῆς Γεωργίας, γενέτειρα τοῦ Στάλιν, ὅπου τὸ συναρπαστικὸ μουσεῖο του, τὸ λιτότατο σιδηροδρομικὸ βαγόνι μὲ τὸ ὁποῖο ταξείδευε, ἴσως εἶναι μικρότερο... Καὶ ἂν ὁ Μαριάνι δὲν ἔζησε ποτὲ τὴν ἄφατη μαγεία τῆς Σκωτίας, τοῦλάχιστον δὲν ἔβλεπε τὸ κινηματογραφικὸ ἀριστούργημα τοῦ Μέλ Γκίμπσον *Braveheart* (1995);

Τὰ κοστούμια; ἐμετικὸς ἀχταρμαῖς «διαχρονικῶν» καὶ λαογραφικῶν στοιχείων: Ὁ Μάκμπεθ καὶ ἄλλοι φοροῦσαν «κίλτ» (σκωτσέζικη φούστα), μὲ στενὲς μαῦρες γραβάτες φερετροκουβαλητῶν, ὁ Μάκνταφ, ρεδιγκότα καὶ παντελόνια μὲ θαλασσὶ μεγαλόσταυρο, ἄλλοι τιτλοῦχοι στολὲς 1914-18, μὲ μπόλικά «λιλιά», οἱ Σκωτσέζοι τοῦ Μάκμπεθ «κίλτ» καὶ σκωτσέζικους μπερέδες, στὸ φινάλε οἱ Ἀγγλοσκῶτοι μπερέδες καὶ κυανόμαυρες στολὲς παραλλαγῆς. Ὅλες αὐτὲς οἱ γελοιότητες μὲ λεφτὰ τῶν κοροϊδῶν, πού πληρώνουν ἀπὸ πάνω γιὰ νὰ δοῦν τὸ ἐξευτελισμὸ τοῦ ὑστερήματός τους ἀπὸ μιὰν ὑπερ- καὶ αὐτοδιαφημιζόμενη Λυρική, ζηλώσασα Λαζαρίδεις ξεφτίλες.

Ἀντιθέτως, μὲ «λίαν καλῶς» βαθμολογεῖται ἡ μουσικὴ ἐρμηνεία. Τυχὸν παρατηρήσεις, ἀποτελοῦν παρωνυχίδες σὲ σύγκριση μὲ τὸ σκηνοθετικὸ τερατούργημα. Ρωμαλέα, δραματικώτατη, ἀλλὰ κατακάθαρη σὲ νοηματικὴ ροὴ καὶ ὀρχηστρικὰ περιγράμματα, ἡ μουσικὴ διεύθυνση Μύρωνος Μιχαηλίδη, ἀνέδειξε τὸ παραγκωνισμένον ἔργο σὲ μεῖζον βερντιανὸ ἀριστούργημα. (Ἄριες λαϊδῆς Μάκμπεθ, α' πράξη, σκ. 5: Ἔλα, βιάσου, β' πράξη, σκηνὴ 2, *Τὸ φῶς ἀργοπεθαίνει*: ἡ σύντομη ἀποστροφή τοῦ

Μπάνκο πρὶν δολοφονηθεῖ, σκηνη 4· δ' πράξη, ἐναρκτήριο χορωδιακὸ Patria oppressa! (Πατρίδα σκλάβια), ὁ ωραιότατος θρῆνος τοῦ Μάκνταφ, γιὰ τὴ δολοφονημένη του οἰκογένεια). Δὲ χρῆζουσι μνείας οἱ πασίγνωστες ἄριες (δ' πράξη) τῆς Ὑπνοβασίας (λαίδη Μάκμπεθ) καὶ Pietà, rispetto, amore (Ἐλεος, σεβασμός, ἀγάπη: Μάκμπεθ). Ἡ ἔντασις τῆς ὀρχήστρας, ἀρκετὰ ντεσιμπέλ μεγαλύτερη τοῦ φυσιολογικοῦ, κινήθηκε ἀσφαλῶς σὲ ὄρια ἀνεκτά, παρακολουθώντας μὲ ἀνετην ἀκρίβεια λεπτότατες ἀλλὰ καίριες ἐναλλαγές δυναμικῆς Ἡ χορωδία (Ἀγαθάγγελος Γεωργακάτος) ἐλαφρῶς...διάτορη, σὲ σημεία τῆς α' πράξεως, στὴ β' πράξη (μετὰ τὸ συμπόσιο) καὶ στὴ γ' πράξη, μετὰ τῶν δύο μπαλλέτων, ὑπῆρξε λειτουργικώτατη σὲ πολλὰ ἄλλα καὶ στὸ Patria oppressa!

Ἐξ' ἄλλου, σχεδὸν ἐξ' ἀρχῆς ἐνόηθη ἡ ἔλλειψη σκηνηκῆς καθοδηγήσεως ὅλης τῆς διανομῆς. Περίπου ὁ σώζων ἑαυτὸν σωθήτω. Καὶ ἐδῶ θαυματούργησαν οἱ μονωδοὶ μας. Θαυμαστῆς λεκτικῆς ἀρθρώσεως καὶ πλουσίων φωνητικῶν καὶ ἐρμηνευτικῶν δυνατοτήτων οἱ δύο πρωταγωνιστὲς. Ὅμως ὁ βαρύτονος Τάσης Χριστογιαννόπουλος, ὁ λεπταίσθητος ἐρμηνευτῆς γαλλικῶν *mélodies*, ὑπῆρξε ὁ μόνος ποὺ ἀνέδειξε ὀλοκληρωμένα τὸν ἕνα ἐκ τῶν δύο συντριπτικῶν ρόλων. Πανύψηλη, περίσσια εὐτραφής, ἡ Οὐκρανὴ δραματικὴ ὑψίφωνος Tatiana Melnychenko, ὑστέρησε ὑποκριτικὰ κυρίως: δίχως τὴν ὑψηλὴν ἐρμηνευτικὴν δεξιότητι τοῦ Χριστογιαννόπουλου, θύμιζε ρωμῆὰ νταρντάνα ποὺ σέρνει τὸ συζυγὸ τῆς ἀπὸ τὴ μύτη: ἡ σκηνη τῆς Ὑπνοβασίας βγήκε κατακερματισμένη φωνητικὰ καὶ ὑποκριτικὰ. Γελιοιδέστατη ἡ... ἐπὶ σκηνηκῆς αὐτοκτονία τῆς: ξανά-μανὰ κατακόκκινο σκοινί, πάνω ἀπὸ καταπακτὴ ποὺ ἀνοίγει τελευταία στιγμὴ ἀπὸ κάτω τῆς. Ἄξιοι κάθε ἐπαίνου οἱ Πέτρος Μαγουλᾶς (Μπάνκο), Σοφία Κυανίδου (ἀκόλουθος λαίδης Μάκμπεθ), Βαγγέλης Χατζησίμος (πειστικώτατος Μάκνταφ), Γιώργος Ζωγράφος (Μάλκολμ, γιὸς τοῦ Ντάνκαν), Παῦλος Σαμψάκης (δύο ρόλοι: ἄριστος Γιατρός, Ὑπηρέτης Μάκμπεθ), Νίκος Συρόπουλος (δύο ρόλοι: Δολοφόνος / Ἀγγελιαφόρος), καὶ Θεόδωρος Μωραΐτης, Φύλλη Γεωργιάδου καὶ Διαμάντη Κριτσωτάκη (Τρεῖς Ὀπτασίες). (Αἴθουσα Τριάντη, 18.1.2014· «πρώτη»: 17.1.2014).